

A s a t r u i .

Av Jonas Vellefen.

Verdi vert til. Fraa fyrst av var det eit tomt rom, Ginnungagap. Sunnanfor laag ein eldheim med svær hite, og der raadde Surt med eit logande sverd. Nordanfor var ein skoddeheim med is og snø, og fraa ein brunn der rann det ut mange isfalde eiter-aaer. Rimet av deim møtte gneistarne fraa eldheimen i Ginnungagap, og ved dette vart jötunen Yme og kvi Audhumbla til. Fraa Yme kom alle jötnar og berggrisar. Kvi sleifte dei salte rimklumparne, og daa kom det upp ein stor, sterk og fager mann; han fekk ein son, som heitte Bur, og Bur hadde tri søner: Odin og Vile og Ve. Dei drap Yme og drog kroppen hans ut i Ginnungagap. Blodet gjorde dei til hav, kjøtet til jord, beini til berg, haaret til skog, skallen til himmel, og heilen til skyer. Paa himmelen sette dei gneistar fraa eldheimen og gjorde deim til sol, maane og stjerner. Dei lét havet gaa umkring jordskiva, og jötnarne rømde mot nord til Jötunheim og Utgard. I kroppen hans Yme kvikna dvergjar, og dei fekk vit og mannaham, men laut bu i jord og steinar.

Odin vart far til dei ljose og fagre æserne (gudarne). Ein dag gjekk Odin og Høner og Lodur ut til sjøstrandi. Der fann dei tvo tre, og av deim skapte dei ein mann og ei kvinna, Asf og Embla. Odin gav deim aand, Høner vit, og Lodur blod og fager lit. Æserne gav deim klæde, og til verja mot jötnar og troll bygde dei borgi Midgard aat deim. Fraa Asf og Embla er alle folk ætta.

Æserne budde paa Aasgard i himmelen og styrde baade himmel og jord. Ned til jordi la dei regnbogen til bru. Kvar dag heldt dei ting under affi Bggdrasil, som er den gjævaste av alle tre. Det hev tri store røter; den eine gjeng til brunnen i skoddeheimen, den andre til ein brunn i Jotunheim, og den tridje til Urdabrunnen i Aasgard. Greinerne sprikjer ut hver heile jordi. Ein drake og fleire ormar gneg paa roti, og i toppen gjeng fire hjortar og ét lauv og gneg, so treet rotnar paa sidorne og hev det verre enn mange veit um; men ved Urdabrunnen bur tri megtuge møyar, som dei kallar *Norner*; dei øys vatn upp etter treet, so det alltid held seg grønt. Desse nornerne raar for liv og lagnad. Utsendingarne deira fylgjer folk fraa vogga til gravi; nokre gjer godt, og nokre vondt.

Odin er størst av æserne. Han bur i Valhall, som hev hver 500 dører, og kvar er so stor at 80 brynjeklædde mennar kann gaa jamsides igjennom. Loftet er av spjot, og taket av blanke skjoldar. Fraa høgsetet ser han ut hver heile verdi. Paa akslerne hans sit tvo ramnar; kvar morgon flyg dei ut og ser jordi rundt, og ut paa dagen kjem dei att med tidend fraa alle land. Den graae hesten hans heiter *Sleipne* og hev aatte føter; paa den rid han likso fort i lufti og paa sjøen som paa landjordi. Til Odin i Valhall kjem alle dei som gjer rett og fell i ærleg strid. Um dagen slæst dei paa ein valplafs og feller kvarandre for moro skuld; men um kvelden livnar dei upp att og vert gode vener, og so rid dei til Valhall og et flesk og driff mjød.

Tor i Trudvang, son til Odin, er den sterkaste av æserne. Han hev staalhandskar og eit styrkebelte; men best vær han seg med hamaren *Mjølne*, som raamar alt det han kastar etter, og kjem att av seg sjølv. Tor bergar bonden mot jotnar og troll. Naar han køyrer i fjerra si med tvo geitebuffar, vert det tora og ljoneld.

Balder er god og mild, og so fager at det lyser av honom; han bur i breidablif. Tyr er gud for ufred, og Brage for skaldefunst. Heimdall held vakt; han ser 100 mil, og høyrer graset gror, og naar han blæs i Gjallarhornet, ljomar det hver heile verdi.

Frigg, kona til Odin, er den fremste av aashjorne. Frøya er gndja for kjærleik.

Tysdagen heiter etter Tyr, onsdagen etter Odin, torsdagen etter Tor, og fredagen etter Frøya, men sundagen etter soli, maandagen etter maanen, og laurdagen etter laug eller vass.

Det vande tek til. Lenge var det fred baade millom æser og folk; men daa det kom jötunkvende til Asgard, og æserne slo seg i lag med deim, vart det ufred. Jötuarne tok paa æserne; men Tor dreiv deim burt med hamaren sin. Løte vart teken upp millom æserne, endaa han var av trollætt. Han var fager, men sløg og vond. Tidt hjelpte han æserne med gode raad, men likte best aa gjera deim skade og hjelpa jötuarne. Han hadde tri fæle born, Fenresulven, Midgardsormen, og Hel. Æserne venta seg ikkje anna enn vondt av deim; difor batt dei ulven paa ein holm; men dei fekk ikkje leggja band paa honom, utan ein av deim heldt handi si i gapet hans. Det vaaga Tyr; men daa ulven ikkje slapp laus att, beit han handi av. Midgardsormen kasta dei i havet. Her vass han seg stor og slyngjer seg kring heile jordi og bit i sporden sin. Men Hel sturta dei til Helheim, og der er fælt. Til henne kjem vande og daadlaus, naar dei døyr.

Ein gong skapte Tor seg um til ein ung gut og vilde fanga Midgardsormen. Um kvelden kom han til ein jötun som heitte Hyme, og var der um natti. Hyme reis tidleg upp um morgonen og vilde paa sjøen og fiska. Tor spurde um han kunde faa vera med, og laga seg til: men Hyme sa: »Ungt og smaatt duger ikkje til sjøs; du kann frjosa i hel.« Tor vart so sint at han nær hadde slege Hyme i hel med hamaren sin; men han styrde seg, og spurde berre kva dei skulde taka til agn. »Det fær du sjølv finna deg,« svara Hyme. Tor gjekk burt til buskapen og vreid hovudet av den største stuten Hyme aatte, og tok det med seg. Daa Tor treiv aararne, gjekk det so fassande fort, at Hyme vart reint forfælt. Hyme vilde leggja inn aararne, daa dei kom til fiskeplassen; men Tor meinte at det nytta intje aa fanga flundra, dei laut lenger ut. Hyme vart rædd og sa: »Kjem me lenger ut, kann Midgardsormen taka oss.« Men Tor rodde langt ut, og so tok han upp eit tjukt snøre og sette stutahovudet paa ein stor krok og kasta ut. Midgardsormen beit paa kroken og rykte so hardt at nevarne hans Tor slo mot æsingi. Daa vart Tor sint; han tok paa seg heile aasastyrken,

og sleit og spente so hardt i, at føterne hans gjekk igjennom baaten og naadde havbotnen. Men daa laut ormen upp; han sputte eiter, og augo var raude som blod. Tor saag kvaft paa honom og lyfte hamaren i vêret; men Hyme vart rædd og skar snøret av, so ormen soff. Tor kasta hamaren etter, men fekk ikkje drepa honom. So gav han Hyme eit drag under øyra med knytte neven, so han stupte hver bord, og sjølv vassa han i land.

Trym, tursedrotten, stal hamaren hans Tor og gøymde han, 8 mil under jordi, og han vilde ikkje koma att med han, utan han fekk Frøya til kona. Frøya vart sint, daa ho hørde dette; bringa hennar gjekk so fylgjorne rifte. »Giftejjut laut eg vera, um eg fór til Jötunheim,« sa ho. Daa laut Tor pynta seg til brur; bukkarne vart sette fyre fjerra, og Tor kørde, so bergi braut, og jordi stod i loge. Løke fylgde med som brurgjenta. Um kvelden samla gjesterne seg til brudlaup. Tor aat aaleine ein ukse, 8 lakkar, og all den kraas som kvendi skulde hava, og draff 3 saald mjød. Daa sa Trym: »Aldri saag eg brur bita kvassare, og aldri saag eg møy drikka meir mjød.« »I 8 dagar hev Frøya ikkje smaka nofo,« svara Løke; »so lengta ho etter Jötunheim.« Syster hans Trym kom inn og bad um brurgaava. Daa sa Trym: »Ver no inn hamaren, legg han i fanget aat bruri, og vig oss so.« Fegen vart Tor, daa han fekk att hamaren sin; han drap Trym og mange jötnar.

Balder døyr. Balder hadde tunge draumar, og tykte han var feig. Frigg tok daa eid av alle ting, at dei skulde verja honom. Daa tinget skaut æserne paa honom for moro; men ingen ting skadde honom. Daa skapte Løke seg um til eit kvende, og gjekk til Frigg og spurde um alle ting hadde svore aa verja Balder. Frigg svara: »Det veks ein ørliten kvist vestanfor Balhall; han heiter misteltein; den tyktest meg vera for ung til aa krevja eid av.« Løke gjekk burt, sleit mistelteinen upp og strauk til tinge med han. Gødd stod ytst i mannaringen; han var blind. »Kvi slyt ikkje du?« sa Løke. »Intje kann eg sjå, og ikkje hev eg vaapn,« svara Gødd. »Du lyt daa æra Balder, du som dei andre,« sa Løke; »eg skal syna deg kvar stend; stjot med denne kvisten!« Gødd skaut so som Løke syntte honom, og daa datt Balder daud til jordi. Æserne tapte reint mælet; den eine saag paa

den andre, og alle var finte paa Løfe. Daa dei skulde til aa tala, kom graaten fram. Frigg spurde um nokon vilde rida til Helheim og løysa Balder ut. Hermod, sveinen hans Odin, baud seg til; han steig paa Sleipne og reid av garde. — Æserne stopla upp eit baal paa skipet hans Balder og brende lifet der. Daa Nanna, kona hans saag det, brast hjarta hennar, so dei laut brenna henne paa same baalet. — Hermod reid 9 næter gjennom myrke og djupe dalar. Daa han kom til Helgrindi, steig han av hesten og spente sâlgjordi fastare. So sette han seg paa att og gav Sleipne spôrane, og hesten hoppa høgt yver grindi. Hermod reid til halli hennar Hel og gjeff inn. Balder og Nanna sat i høgsætet, og saag ut som skuggar. Hermod var der um natti, og um morgonen tala han um for stor graat det var paa æserne, og bad Hel um at Balder maatte faa koma upp att til Asgard. Hel lova det, dersom alle ting i verdi vilde graata for Balder. Alle gjorde det: folk, dyr, stein, tre, og all malmen. Men i ei hola i fjellet sat ei trollkjeri, som ikkje vilde graata, og daa laut Balder vera der han var. Denne kjeri var Løfe.

Hemnen. Løfe gøymde seg i eit fjell; men Odin saag honom. Daa æserne kom og vilde tafa honom, skapte han seg om til ein laks og kasta seg i ein foss; men dei fanga honom i eit garn og hadde honom inn i ei myrk hola i fjellet. So tok dei tri hellor og sette paa kant, og yver deim batt dei honom med tarmarne av hans eigen son, og hengde ein orm yver honom, so eiteren skulde drjupa i andlitet. Men kona hans held ei skaal under, so det berre dryp paa honom naar ho tømmer skaali, og daa vrid han seg, so jordi skjelv.

Enden paa verdi kjem, for det vonde fær magti baade i himmelen og paa jordi. I tri aar er det frost og snøfof utan sumar. Jordi skjelv, og fjelli sturtar. Løfe og Fenresulven kjem lauf; Midgardsormen sym til land, og heile jötunheren kjem siglande. Himmelen rivnar, og fraa eldheimen kjem Surt med ei straalande fylking. Alle stemner til ei stor flett. Heimdall blæs i Gjallarhornet, og til striden rid æserne med sine menner ned yver regnbogebrui. Fenresulven gløyper Odin; men Vidar riv upp kjeften paa ulven og hemner far sin. Tor slær Midgardsormen i hel, men døyr av eiteren

hans. Løfe og Heimdall feller kvarandre. Daa slengjer Surt elden sin
pver verdi; jordi brenn og søkk ned i havet.

Ei ny jord kjem oppor havet, grøn og fager, og aafrarne veks
usaadde. Vferne livnar upp att, og Balder kjem fraa Hel. I eit tre
hev ein mann og ei kvinna gøymt seg, og fraa deim kjem ei ny
mannætt. Dvan fraa kjem den megtuge som raar for alt, og som ein
ikkje torer nemna namnet paa; han feller dom og gjer fred. Dei gode
samlar han i Gimlé, som er tekt med gull og er fagrare enn soli; der skal
dei hava fred og gleda i all æva. Men dei vonde maa til Naastrand,
den verste avgrunnen i Helheim, og der skal dei vassa i eiterstraumar
og pinaast av ein drake.

Norigs saga for skule og heim.

1907.